

Секція 4

Використання ідей В. О. Сухомлинського вчителями інклюзивних класів у контексті Нової української школи

Авілова Є. В.,
магістрант кафедри спеціальної та інклюзивної освіти,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка;

Петрушов А. В.,
к.п.н., доцент, доцент кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ В УЧНІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Нами було організовано та проведено експериментальне дослідження з метою виявлення ступеня сформованості мотивації навчання учнів з інтелектуальними порушеннями та її подальшого розвитку у школярів. Наукова база: Початкова школа № 45 Полтавської міської ради. У дослідженні взяли участь 24 особи віком від 8 до 9 років (10 хлопчиків і 14 дівчаток).

Організація дослідження включала наступні етапи:

1. Констатуючий етап. На даному етапі здійснено аналіз наукової літератури, формулювання основних положень дослідження, вибір методів і методик, основ дослідження.

2. Формувальний етап. Проведення діагностичного дослідження рівня сформованості мотивації навчання учнів з інтелектуальними порушеннями,

розробка та впровадження психолого-педагогічного супроводу, контрольне дослідження рівня мотивації до навчання.

3. Контрольний етап. На цьому етапі проводилась обробка, аналіз та інтерпретація отриманих у дослідженні даних.

Без мотивації, як ми з'ясували раніше, неможлива жодна діяльність. У шкільних умовах лише сформована в учнів позитивна мотивація до навчання дозволяє їм добре вчитися відповідно до внутрішньої потреби.

При проведенні експериментальної роботи нами використано як емпіричні, так і теоретичні методи дослідження.

У дослідженні були використані наступні методи психодіагностики: Методика «Оцінка рівня навчальної мотивації молодших школярів» Лусканової Н. Г. [5] Методика «Шкала інтенсивності навчально-пізнавальних інтересів» за Г. Ю. Ксензовою [6]. Методика «Дослідження шкільної мотивації» М. Р. Гінзбург. Вона покликана виявити найбільш конкретні мотиви навчання молодших школярів. Огляд проводився в індивідуальному порядку. В основу методики покладено принцип «персоніфікації» мотивів. Метою методики «Драбинка мотивів» (А. І. Божович, І. К. Маркова) є визначення співвідношення соціальної та пізнавальної мотивацій до навчання учня. Учень ранжує у вигляді шкали два види навчальних мотивів. Методика кольорових прогресивних матриць Дж. Равена подається і використовується для діагностики загального рівня інтелекту дітей від 4,5 до 8 років (незалежно від їх інтелектуальних особливостей), людей похилого віку та людей з інтелектуальною недостатністю.

На підставі наведених даних виявили, що жодного з учнів з інтелектуальними порушеннями не виявлено високого рівня мотивації до навчання.

Первинний аналіз рівня навчальної мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями дав такі результати. У досліджуваній групі переважають діти з рівнем мотивації, що характеризується позитивним ставленням до школи, але в той же час школа залучає більше дітей позакласною діяльністю. У більшості дітей інтерес виникає тільки до нового матеріалу, пов'язаного з конкретними фактами, а не до теорії і не до методів розв'язування [1, с. 38-61]. Сформованість мотивації навчальної діяльності учнів з інтелектуальними порушеннями знаходиться на недостатньо розвиненому рівні, а це у свою чергу, ускладнює формування позитивної спрямованості на навчання [2; 3; 4]. Отримані дані дозволяють зробити висновок про необхідність роботи на уроці для підвищення рівня пізнавальної мотивації до навчальної діяльності, активізації навчально-пізнавального інтересу учнів на уроці, активізації участі дітей у навчанні предмету, навчання предмету,

що вивчається, а також сприяти розвитку відповідального ставлення до навчальної діяльності.

Підсумовуючи, можна сказати, що формування мотивації до навчання та позитивного ставлення до школи є одним із найважливіших завдань педагогічного колективу та родини. Як зазначила Л. І. Божович, найважливішим для успіху в навчанні є розвиток мотиваційної сфери дитини, яку необхідно формувати та вдосконалювати спільними зусиллями з батьками та вчителями.

Отримані дані дозволяють зробити висновок про необхідність роботи на уроці для підвищення рівня пізнавальної мотивації до навчальної діяльності, активізації навчально-пізнавального інтересу учнів на уроці, активізації участі дітей у навчанні предмету, навчання предмету, що вивчається, а також сприяти розвитку відповідального ставлення до навчальної діяльності.

До комплексу заходів щодо розвитку мотивації навчання молодших школярів включено наступні напрямки, що відповідають виділеним компонентам мотиваційного потенціалу: мотиваційне забезпечення навчальної діяльності; активізація пізнавальної діяльності; розвиток творчості та самостійності школярів у вирішенні творчих завдань; інтелектуальний розвиток молодших школярів.

У процесі навчального експерименту розроблено та впроваджено такі заходи щодо розвитку мотиваційної складової навчання молодших школярів: використання сучасних педагогічних технологій розвиваючої освіти; організація роботи на уроці в групах і парах, сприяння створенню у групі спільного робочого клімату, співпраці, взаєморозуміння, толерантності; використання нетрадиційних форм проведення занять, які підвищують емоційну привабливість навчального процесу.

Розвиток інтелектуального елементу у потенціалі молодших школярів здійснюється на основі принципів розвивального навчання, яке враховує індивідуальні особливості дитини, поступовості, доступу, співпраці, взаємодопомоги та змагання учнів. Розроблені та реалізовані заходи щодо розвитку інтелектуальної складової включають: систематичну систему інтелектуально-творчих завдань у навчальній діяльності; розвиток цілісного мовлення учнів на певну тему та формування мовленнєвих навичок на уроках літературного читання та навколишнього світу; формування вмінь застосовувати знання та вміння, набуті в процесі вивчення шкільних предметів, у практичній діяльності; проводити конкурси, змагання інтелектуального розвитку між класами. Реалізація цього комплексу заходів у навчальній роботі сприяє підвищенню навчальної мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями, їх дослідницької активності, самостійності, творчості, кмітливості, мотивації до здобуття нових знань, уміння орієнтуватися в мінливому потоці інформації.

У порівняльному експерименті з метою дослідження рівня розвитку мотивації до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями молодших школярів було використано комплекс діагностичних методик, розроблений на початковому етапі експериментального дослідження. Проаналізовано результати розвитку індивідуальних факторів творчого потенціалу молодших школярів, а також центральний показник творчого потенціалу особистості.

Під час дослідження встановлено, що центральний показник мотивації до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями змінювався нерівномірно: у 27 учнів (87,1% класу) він збільшувався, а у 4 учнів – знижувався. (12,9% класу). Тому для достовірного аналізу отриманих даних було використано парний Т-критерій Вілкоксона, який дає змогу аналізувати не лише напрямок змін, а й їх силу.

Тест Т-Віллкоксона показав, що зміни, зареєстровані в експерименті, не є випадковими і є значущими на рівні 1%. Оскільки домінування позитивного напрямку переносу представлено в цьому експерименті не випадково, гіпотезу H_1 про існування різниці слід прийняти, а гіпотезу H_0 відхилити.

Тому комплекс заходів, розроблений і реалізований під час моделюючого експерименту, сприяв підвищенню загального рівня розвитку мотивації до навчання учнів з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Роджерс К. Вчитися бути вільним. Гуманістична психологія: антологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів: у 3-х томах / упорядники й наукові редактори Роман Трач (США) і Георгій Балл (Україна). Київ: Пульсари, 2001. Т. 1. Гуманістичні підходи в західній психології ХХ ст. С. 38–61.
2. Адаптація дитини до шкільного навчання. 1-10 класи / О. Є. Марінушкіна, Ю. О. Замазій, Л. Д. Покроєва. Х.: Ранок, 2011. 192с.
3. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя). К.: Каравела, 2008. 192с.
4. Кондратенко Л. Розумові здібності дитини. К.: Главник, 2004. 112с.
5. Лусканова Н. Г. Методи дослідження дітей із труднощами у навчанні: навчально-методичний посібник. Видавництво: Фоліум, 1999 р.
6. Ксьонзова Г. Ю. Оціночна діяльність вчителя. Навчально-методичний посібник. К.: Педагогічне суспільство, 2002.